

OBSERVAREA INTERNAȚIONALĂ A ALEGERILOR Republica Moldova, Alegeri locale generale, 5 iunie 2011

COMUNICAT PRIVIND CONSTATĂRILE ȘI CONCLUZIILE PRELIMINARE

Chișinău, 6 iunie 2011 – Acest comunicat privind constatările și concluziile preliminare este rezultatul efortului comun întreprins de Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (OSCE/BIDDO) și Congresul Autorităților Locale și Regionale ale Consiliului Europei (Congresul).

Alegerile locale generale din 5 iunie 2011 au fost evaluate în vederea determinării conformității procesului electoral cu angajamentele OSCE și ale Consiliului Europei și cu alte standarde internaționale privind alegerile democratice, precum și cu legislația națională. Acest comunicat este publicat înainte de încheierea procesului electoral, inclusiv numărarea și totalizarea voturilor. OSCE/BIDDO va publica un raport final amplu care va include recomandări pentru potențiale îmbunătățiri, aproximativ la opt săptămâni de la încheierea procesului electoral. Biroul Congresului va pune în discuție constatările în cadrul următoarei sale ședințe din 16 iunie 2011. Raportul cuprinzător al Congresului, recomandarea și rezoluția acestuia vor fi adoptate la următoarea ședință plenară, care va avea loc la mijlocul lunii octombrie 2011.

OSCE/BIDDO a desfășurat o Misiune Restrânsă de Observare a Alegerilor (MROA), care s-a concentrat asupra procesului electoral pe termen lung fără detașarea suplimentară a observatorilor pe termen scurt, care ar fi constituit baza pentru evaluarea cantitativă a zilei alegerilor. Misiunea Congresului a fost desfășurată conform mandatului, regulilor și modalităților sale specifice, adoptate pentru observarea alegerilor locale și regionale în statele membre ale Consiliului Europei. Ambele instituții au fost prezente la secțiile de votare pentru a observa procesul electoral în ziua de alegeri. Ele aduc mulțumiri autorităților, partidelor politice și societății civile pentru cooperarea și disponibilitatea lor de a continua susținerea într-o desfășurare a alegerilor cât mai democratice.

CONCLUZII PRELIMINARE

Alegerile locale generale din 5 iunie au întrunit în mare parte angajamentele electorale ale OSCE și Consiliului Europei. Alegerile s-au desfășurat într-un mediu calm, care a favorizat o campanie electorală competitivă și au oferit alegătorilor un spectru autentic de opțiuni. Concurenții electorali au remarcat oportunitățile echitabile de acces la alegători. Restul problemelor legale, administrative și de reglementare trebuie să fie în continuare abordate întru asigurarea continuării progresului.

În particular, acest proces electoral a subliniat încă o dată necesitatea abordării problemelor de lungă durată cu privire la înregistrarea alegătorilor și a evidențiat necesitatea unei conștientizări sporite a impactului finanțării politice asupra diferitor aspecte ale procesului electoral, și necesită o continuă elaborare și executare. Au avut loc cazuri de agitație electorală având ca scop denaturarea candidaților, precum și acuzații în adresa partidelor care ofereau cadouri electorale ilegale; ambele fiind investigate de autoritățile relevante.

Alegerile au avut loc într-un context marcat de impas politic continuu rezultat din incapacitatea continuă a parlamentelor consecutive de a alege șeful statului. Un număr mare de interlocutori consideră că aceste alegeri locale generale au reprezentat un moment hotărâtor în ceea ce privește nivelul de susținere de către populație a partidelor în lumina viitoarelor alegeri.

Cu toate că cadrul legal oferă o bază solidă pentru desfășurarea alegerilor democratice, a fost remarcată o anumită confuzie între participanții electorali implicați, în mod special cu privire la procedurile reclamațiilor și contestațiilor, înregistrarea alegătorilor și chestiunile legate de finanțarea campaniei. Ultimele modificări în Codul Electoral, unele dintre ele substanțiale, au fost operate la numai câteva luni înainte de ziua

alegerilor. Modificarea legislației electorale chiar înainte de procesul electoral nu corespunde bunei practici electorale internaționale.

Organele electorale, în frunte cu Comisia Electorală Centrală (CEC), au acționat într-o manieră în general transparentă și profesionistă și au fost percepute drept imparțiale de către majoritatea participanților electorali. Procesul electoral a fost caracterizat de anumite provocări legate de desfășurarea alegerilor locale generale, precum numărul mare de concurenți și candidați electorali, și a beneficiat de o bună coordonare. Comisiile electorale de circumscripție (CC) au funcționat într-o manieră independentă și în activitatea acestora nu au fost înregistrate cazuri de intimidare sau intervenție. Componenta Birourilor electorale ale secțiilor de votare (BSV) a fost frecvent modificată după numirea acestora, fapt ce a contribuit la un anumit grad de confuzie și incoerență în implementarea anumitor proceduri electorale.

Procesul de înregistrare al candidaților a fost unul cuprinzător și a rezultat într-o gamă variată de candidați la toate nivelele. Ajustările de ultimă oră, efectuate de partide în listele candidaților, deși legale, ar fi putut însemna că alegătorii nu erau conștienți despre înlocuirile tardive ale candidaților, fapt ce ar fi putut influența alegerea lor.

Introducerea registrului electronic centralizat al alegătorilor, care trebuia să fie implementat în cadrul acestor alegeri a fost amânată până în anul 2015. Prin urmare, ca și în trecut, listele alegătorilor au fost întocmite de autoritățile locale, rezultând în apariția preocupărilor ce țin de exactitatea acestora, după cum s-a întâmplat și în trecut. A persistat o anumită confuzie în ceea ce privește competența diferitor organe implicate în înregistrarea alegătorilor la nivel central și local. Prevederile neclare referitor la reședință au însemnat că a existat un anumit grad de confuzie în aplicarea domiciliului sau reședinței drept criteriu pentru determinarea locului de vot a alegătorului. CEC nu a emis o hotărâre oficială în vederea clarificării acestei probleme, dar a utilizat spoturile de educare a alegătorilor aproape de sfârșitul campaniei pentru a explica faptul că reședința constituie criteriul predominant.

Instituțiile mass-media au reflectat campania electorală prin intermediul unei varietăți de formate, inclusiv programe editoriale, dezbateri și publicitate plătită, astfel oferind alegătorilor informație adecvată despre concurenții electorali și programele acestora. În general, radiodifuzorii au respectat cerințele legale de a reflecta echitabil toți concurenții electorali; cu toate acestea un post TV nu s-a conformat acestor cerințe și a fost sancționat pentru reflectare părtinitoare. Un alt post local de televiziune a fost avertizat.

CEC și instanțele de judecată au prelucrat reclamațiile și contestațiile într-o manieră deschisă și transparentă. Majoritatea contestațiilor depuse la CEC și CC țineau de înregistrarea candidaților și acțiunile de campanie. Practica depunerii contestațiilor la mai mult de un organ electoral și/sau instanță de judecată și confuzia legată de faptul unde pot fi contestate deciziile luate, a persistat pe parcursul acestor alegeri, în pofida prevederilor legale în vigoare.

Mecanismele pentru supravegherea finanțării campaniei electorale sunt insuficient dezvoltate, și duc lipsă de precizie și executare. Concurenții nu și-au tratat responsabilitățile sale de raportare în mod conștiincios și conținutul rapoartelor a fost pus la îndoială de mulți participanți electorali.

Procedurile din ziua alegerilor, inclusiv votarea și numărarea, s-au derulat într-o atmosferă calmă și au fost desfășurate într-o manieră transparentă și ordonată. Comisiile electorale s-au străduit să urmeze procedurile în vigoare în secțiile de votare vizitate de către observatorii Congresului și ai OSCE/BIDDO, deși au fost remarcate anumite probleme procedurale minore. Într-un număr de secții de votare au fost remarcate anumite momente inadecvate de organizare a secției de votare, care uneori au dus la îmbulzeală și au creat potențial pentru compromiterea votului secret.

CONSTATĂRI PRELIMINARE

Context general

Alegerile locale generale din 5 iunie s-au desfășurat pentru a 5-a oară de când Republica Moldova a obținut independența în 1991. La alegerile locale generale din 2007, Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM) a obținut peste o treime din posturile de primar și consilier.¹ Situația politică a ajuns în impas, fiind reflectată de incapacitatea a două parlamente succesive în 2009 de a alege președintele țării și de dizolvarea ulterioară a acestora.² După cele mai recente alegeri parlamentare din noiembrie 2010, Alianța pentru Integrare Europeană (AIE) care se află la conducere, alcătuită fiind din Partidul Democrat din Moldova (PDM), Partidul Liberal (PL) și Partidul Liberal Democrat din Moldova (PLDM) nu deține majoritatea necesară de 3/5 pentru alegerea președintelui și nici nu a încercat acest lucru.³

În pragul acestor alegeri locale generale, anumite partide politice s-au unit, printre care, cel mai semnificativ, Alianța „Moldova Noastră” a fuzionat cu PLDM. PL s-a unit cu Mișcarea Acțiunea Europeană (MAE). Trei partide extra-parlamentare, Partidul Moldova Unită, Partidul Popular Republican (PPR) și Mișcarea „Forța Nouă” au format blocul electoral „Forța a Treia”. Numeroși interlocutori consideră că aceste alegeri locale generale au reprezentat un moment hotărâtor în ceea ce privește nivelul de susținere populară a partidelor în lumina viitoarelor alegeri.

Cadrul legal și sistemul electoral

Constituția și Codul Electoral alcătuiesc legislația principală ce reglementează desfășurarea alegerilor locale generale. Cadrul legal este completat de un șir de alte legi,⁴ precum și de rezoluțiile și reglementările CEC.

Codul Electoral a fost supus numeroaselor modificări de la adoptarea acestuia în 1997. Cele mai recente modificări au fost operate în martie și aprilie 2011. În timp ce majoritatea modificărilor au fost de ordin tehnic, unele din ele țin de esență: alegătorilor li s-a acordat dreptul de a solicita modificări cu cel mult o zi înainte de ziua alegerilor, în loc de cinci zile, după cum a fost stipulat anterior. Adicional, legislația curentă prevede în mod expres că hotărârile organelor electorale pot fi atacate direct în instanța de judecată în ziua alegerilor. Alte modificări importante vizează abrogarea prevederii ce oferă concurenților electorali în timpul alegerilor locale generale dreptul la timp de antenă gratis; amânarea utilizării registrului electronic centralizat al alegătorilor și eliminarea restricției asupra dreptului de vot pentru deținuți. De asemenea, modificările au redus remunerarea membrilor comisiei electorale. Buna practică electorală stipulează că modificările nu trebuie să intre în vigoare la un timp atât de scurt înainte de viitoarele alegeri.⁵

În general, cadrul legal a oferit o bază solidă pentru desfășurarea alegerilor democratice. Cu toate acestea, există un număr de lacune și ambiguități, în special cu privire la procedurile reclamațiilor și contestațiilor, înregistrarea alegătorilor și finanțarea campaniei electorale; acest lucru a dus ocazional la interpretări conflictuale și la o anumită confuzie în rândul participanților electorali implicați.

¹ Pentru rezultatele detaliate ale alegerilor locale din 2007, accesați www.alegeri.md/en/2007/. De asemenea, vedeți raportul final OCSE/BIDDO disponibil la www.osce.org/odihr/elections/moldova/66865.

² Articolul 78 al Constituției stipulează că dacă parlamentul nu este capabil să aleagă președintele în două tururi de scrutin, parlamentul trebuie dizolvat și noi alegeri să fie numite.

³ La alegerile din noiembrie 2010, PCRM a obținut 42 mandate, în timp ce partidele AIE împreună au obținut 59 mandate (PLDM – 32, PDM – 15 și PL - 7).

⁴ Cadrul legal include, de asemenea, Legea cu privire la administrația publică locală, Legea cu privire la organizarea administrativ-teritorială, Legea cu privire la descentralizare, Legea cu privire la partidele politice, Legea cu privire la întruniri, legile organice cu privire la instanțele de judecată, prevederile relevante din Codul Penal și Codul Contravențional.

⁵ A se vedea Codul bunelor practici în materie electorală, linii directoare și raport explicativ, adoptat de Comisia de la Veneția a Consiliului Europei în cadrul celei de-a 52-a sesiuni (Veneția, 18-19 octombrie, 2002), CDL-AD(2002)023rev.

Alegerile locale generale s-au desfășurat pentru a alege 898 primari de municipii, orașe, comune și sate, precum și 11,744 membri ai consiliilor raionale, municipale, orașenești, comunale și sătești pentru un mandat de 4 ani. Dacă membrii consiliilor sunt aleși în cadrul unui sistem de reprezentare proporțională fără prag electoral, atunci primarii sunt aleși în cadrul unui sistem majoritar din două tururi de scrutin. Cel puțin 25% din alegătorii înregistrați trebuie să participe la alegeri pentru ca acestea să fie validate. Pentru al doilea tur de scrutin nu este stabilit pragul minim de prezență la urne.

Administrarea alegerilor

Alegerile locale generale au fost administrate de un sistem de administrare a alegerilor în 4 nivele compus din CEC, 37 CC de nivelul 2,⁶ 896 CC de nivelul 1 și 1,955 BSV.⁷

Partidele politice reprezentate în parlament au numit membrii comisiilor pentru toate nivelele. Administrarea alegerilor a fost realizată în general într-o manieră transparentă și profesionistă și a fost percepută drept imparțială de majoritatea participanților electorali implicați.

Componența actuală a CEC a fost numită în februarie 2011, conform modificărilor introduse în Codul Electoral în 2010; unul din cei nouă membri ai CEC a fost numit de către președinte, iar ceilalți opt de către partidele parlamentare, proporțional cu reprezentarea lor.⁸ Ședințele CEC, care se organizează de două ori pe săptămână aproximativ pe întreaga durată a campaniei, au devenit mai frecvente aproape de ziua alegerilor. Acestea sunt în mod general desfășurate într-o manieră colegială și sunt deschise publicului larg și instituțiilor mass-media.⁹ CEC a adoptat un număr de hotărâri având drept scop îmbunătățirea administrației și integritatea alegerilor. În anumite cazuri, când au fost necesare clarificări ale prevederilor legale, CEC a preferat să desfășoare campanii de informare și să ofere consiliere neoficială participanților electorali, în schimbul adoptării hotărârilor oficiale.¹⁰

În perioada premergătoare alegerilor, CEC a încercat să sporească capacitatea Sistemului de stat automatizat de informare „Alegeri” pentru a permite înregistrarea electronică a concurenților electorali și generarea în mod automat a buletinelor de vot. Cu toate acestea, efortul a avut doar succes parțial, fapt care, potrivit CEC, a fost cauzat de calificarea insuficientă a unor administratori de sistem. Drept consecință, CEC a întâmpinat anumite dificultăți în procesul de compilare a informației cu privire la concurenții electorali și tipărirea buletinelor de vot. Acest fapt a dus la anumite întârzieri în pregătirea buletinelor de vot la nivel central și distribuirea acestora în CC și BSV.

Toate CC au fost stabilite în limitele termenilor legali. Observatorii OSCE/BIDDO au raportat că CC de ambele nivele au fost bine organizate și au desfășurat majoritatea pregătirilor electorale conform prevederilor legale. De asemenea, s-a subliniat că CC au funcționat într-o manieră independentă și nu au fost înregistrate cazuri de intimidare sau de intervenție în activitatea acestora. În componența unor CC au survenit multiple modificări, majoritatea din cauza retragerii membrilor care s-au înregistrat și în calitate de concurenți electorali sau erau rude apropiate ale acestora.¹¹

BSV au fost stabilite în cadrul termenilor legali. BSV vizitate de observatorii OSCE/BIDDO au fost bine organizate. Totuși, schimbările frecvente în componența acestora, complexitatea procedurilor alegerilor locale generale și, uneori, lipsa suportului adecvat din partea comisiilor electorale de nivel superior au dus la

⁶ Din acest număr, 2 CC de nivelul 2 în Bender și Tiraspol au fost stabilite oficial, dar nu au activat. Prin urmare, numărul real al CC de nivelul 2 care au fost operaționale pe durata acestor alegeri a fost 35.

⁷ 495 BSV au îndeplinit și funcția de CC de nivelul 1.

⁸ Din numărul de membri numiți de partidele parlamentare, cinci au fost din cadrul AIE, aflată la conducere, și trei din PCRM.

⁹ Imagini video ale ședințelor CEC au fost disponibile pe pagina web CEC.

¹⁰ De exemplu: lipsa exactității cu privire la cerințele reședinței, anumite aspecte ale procedurilor de votare mobilă, numărarea și totalizarea voturilor.

¹¹ Legislația prevede că candidații și rudele apropiate ale acestora nu pot fi membri ai comisiei electorale.

un anumit grad de confuzie și incoerență în implementarea anumitor proceduri electorale ce țin de competența BSV.¹²

Ca și în timpul alegerilor precedente, procesul de votare nu s-a desfășurat pe teritoriul aflat sub controlul autorităților *de facto* transnistrene.¹³

Înregistrarea alegătorilor

Deși inițial urma să devină operațional înaintea acestor alegeri locale generale, instituirea registrului electronic centralizat al alegătorilor a fost amânată până în anul 2015 prin modificările din aprilie 2010 ale Codului Electoral.¹⁴ Drept rezultat, listele alegătorilor au fost întocmite de către autoritățile locale pe baza listelor anterioare, ceea ce a dus la exprimarea de către interlocutori a preocupărilor similare celor anterioare cu privire la acest subiect.¹⁵ A persistat o anumită confuzie cu privire la competența diferitor organe implicate în înregistrarea alegătorilor la nivel central și local.

Prevederile neclare cu privire la reședință au generat interpretări diferite de către participanții electorali implicați și au rezultat într-un anumit grad de confuzie cu privire la faptul dacă domiciliul sau reședința urmează a fi considerată decisivă în determinarea circumscripției în care un alegător poate să voteze. CEC nu a emis o hotărâre oficială în clarificarea acestui subiect, dar a desfășurat campanii de educare a alegătorilor în ultimele etape ale procesului electoral, clarificând că reședința trebuie să fie considerată drept criteriul predominant. În unele cazuri, acest lucru a dus la practici inconsecvente din partea autorităților locale și organelor administrației electorale care se ocupă de chestiunile legate de înregistrarea alegătorilor.¹⁶

După cum este menționat mai sus, deținuților li s-a oferit dreptul de vot, cu toate că această prevedere a fost introdusă mai târziu. Instituțiile relevante și organele electorale nu au primit instrucțiuni clare referitor la implementarea modificării nou adoptate. Acest lucru a dus la abordarea inconsecventă de către aceștia, fapt ce ar fi putut dezavantaja anumiți alegători deținuți.

Cu anumite întârzieri remarcate de observatorii OSCE/BIDDO,¹⁷ LE au fost puse la dispoziția publicului, după cum prevede legea. S-a depistat că foarte puțini alegători și-au verificat datele, în pofida organizării campaniei de informare de către CEC. Posibilitatea verificării on-line a informației alegătorilor nu a fost disponibilă pentru aceste alegeri; fiind invocată lipsa finanțării.

La începutul campaniei electorale, CEC a anunțat un număr total de 2,646,279 cetățeni eligibili pentru a vota la următoarele alegeri locale generale. În ziua alegerilor, CEC a anunțat numărul actualizat de alegători – 2,653,921. Anumite categorii de alegători au dreptul să fie adăugați pe listele suplimentare de alegători în ziua alegerilor, inclusiv alegătorii care nu au fost incluși în lista de alegători de bază (la prezentarea

¹² Acestea au cuprins inexactități cu privire la modificarea listelor candidaților, termenii pentru actualizarea LE, precum și procedurile legate de votarea la locul aflării, numărarea și totalizarea.

¹³ Înainte de alegeri, secțiile de votare pentru alegătorii din satul disputat Corjova au fost stabilite în Cocieri și pentru alegătorii din Chițcani, Cremenciug și Gîsca – în Copanca și Fărlădeni.

¹⁴ În ziua alegerilor CEC a realizat un proiect pilot pentru testarea registrului electronic centralizat al alegătorilor și transferul on-line al rezultatelor alegerilor de la BSV la organele electorale de nivel superior într-o circumscripție din Chișinău.

¹⁵ A se vedea raportul final al OSCE/BIDDO cu privire la alegerile parlamentare anticipate din 10 noiembrie 2010, p.8; disponibil pe adresa www.osce.org/odihr/75118 și Recomandarea Congresului 227(2007) cu privire la alegerile locale din 3 și 17 iunie 2007; disponibil pe adresa www.coe.int.

¹⁶ De exemplu, în Șoldănești, alegătorii cu domiciliul într-o circumscripție, dar care pretind că locuiesc peste hotare, au fost înlăturați din LE; CC de nivelul 2 (Bălți) a instruit BSV să includă alegătorii fără reședință în listele suplimentare ale circumscripțiilor regiunilor în care locuiau în timpul ultimelor alegeri; CC 25 (Orhei) a dat instrucțiuni alegătorilor că pot să voteze numai în localitatea unde ei au reședință.

¹⁷ De exemplu, BSV din circumscripția de nivelul 2 (Bălți) 2, (Edineț) 16, (Fălești) 17, (Florești) 18, (Râșcani) 27.

buletinului de identitate ce confirmă reședința în cadrul circumscripției respective), alegătorii cu certificate cu drept de vot¹⁸ și alegătorii în detenție preventivă.

Înregistrarea candidaților

Dreptul de a înainta candidați la alegerile locale generale este acordat formațiunilor politice și blocurilor electorale, precum și cetățenilor prin auto-nominalizare în urma depunerii semnăturilor de susținere ale alegătorilor. Un număr total de 4,312 candidați la funcția de primar și circa 60,000 candidați pentru consiliile regionale, municipale, orașenești și satești au fost înregistrați în toate regiunile în cadrul unui proces, în general, cuprinzător. Candidații din partea a 21 de partide politice, 1 bloc electoral, precum și candidații independenți au contestat aceste alegeri. Cursa pentru postul de primar al orașului Chișinău a fost contestată de 13 concurenți electorali.¹⁹ Conform relatărilor, partidele politice parlamentare au înregistrat candidați în 80-90 % din numărul raioanelor, un număr vast de candidați ce oferă alegătorilor un veritabil spectru de alegere. În pofida unor contestații,²⁰ concurenții electorali nu au exprimat preocupări majore cu privire la procesul de înregistrare.

Multe partide politice s-au folosit de posibilitatea legală de introducere a schimbărilor în listele candidaților cu până la șapte zile înainte de ziua alegerilor. Ajustările de ultimă oră introduse de partide în listele lor ar fi putut însemna că alegătorii nu au fost informați despre ultimele înlocuiri ale candidaților, fapt ce ar fi putut influența alegerea lor.

Campania electorală

Campania a avut un start lent, dar a luat amploare în etapele ulterioare. Campaniile electorale au tins să se concentreze asupra chestiunilor și personalităților locale, acțiunilor „din ușă în ușă”, micilor adunări, utilizării posterelor și prospectelor și întrunirilor la locul de muncă, activități care au constituit mijloacele principale în comunicarea candidaților electorali cu alegătorii. Unii concurenți electorali au făcut uz și de tehnici electorale mai moderne, precum serviciul poștal, scrisori electronice, agitații telefonice și publicitatea pe internet.

Partidele din AIE și PCRM au desfășurat cele mai vizibile campanii și au organizat un număr de evenimente de amploare. Partidele extra-parlamentare și-au concentrat în principal eforturile pe bazele de suport cunoscute. Candidații independenți, de asemenea, au fost văzuți în acțiuni de campanie în unele localități, în special unde deținătorii de funcții, fiind în cursă în calitate de candidați independenți, candidau pentru realegere. În general, toți concurenții electorali au punctat oportunități echitabile de desfășurare a activităților de campanie.

În mod general, campania electorală s-a desfășurat într-o atmosferă calmă. În unele regiuni, concurenții electorali au încheiat acorduri neoficiale de respect reciproc pe durata campaniei.²¹ Cu toate acestea, în decursul perioadei premergătoare alegerilor, au fost identificate anumite infracțiuni izolate care sunt investigate de către autoritățile relevante. Acestea includ incidente precum incendierea automobilului unui candidat al PL din Strășeni.²² În plus, au fost depistate cazuri izolate de răfuială fizică, care se află în curs de

¹⁸ Se aplică doar membrilor BSV pe durata alegerilor locale.

¹⁹ Inițial au fost înregistrați 15 candidați; ulterior, doi s-au retras. Dl. Victor Bodiș din PLDM s-a retras la 6 mai și Dl. Valentin Crîlov din Partidul Socialiștilor Republicii Moldova, Patria-Rodina, și-a retras candidatura la 1 iunie.

²⁰ A se vedea secțiunea „Reclamații și Contestații”.

²¹ Asemenea acorduri neoficiale au fost identificate în Bălți, Edineț, Orhei și Râșcani.

²² Incidentul a avut loc pe data de 10 aprilie. Cazul este în proces de investigare.

investigare pentru a determina dacă poartă caracter electoral.²³ Câteva cazuri de intimidare au fost aduse în atenția OSCE/BIDDO.²⁴

Au fost raportate cazuri de denaturare a candidaților electorali. Falsurile a două ziare populare și posterele conțineau materiale care aveau ca scop discreditarea PLDM și a primarului municipiului Chișinău. Cazurile sunt investigate de autoritățile relevante. Agitație electorală negativă a fost de asemenea observată și la nivel local.²⁵ Rapoarte numeroase legate de partide, inclusiv PDM și PLDM, distribuind alegătorilor cadouri electorale ilegale au apărut la sfârșitul campaniei și au avut parte de o atenție sporită din partea surselor mass-media. Ulterior, CEC a rugat Ministerul Afacerilor Interne (MAI) să investigheze problema. OSCE/BIDDO a remarcat rapoarte izolate de abuz a resurselor administrative la nivel local, deși a fost dificil de a determina scara.

Finanțarea campaniei electorale

Codul Electoral obligă concurenții electorali de a deschide un cont bancar special pentru toate tranzacțiile legate de campanie și de a prezenta rapoarte financiare o dată la două săptămâni. În realitate, totuși, mulți concurenți nu și-au deschis conturi bancare; acest lucru a fost tolerat de către organele electorale, în cazul notificării în mod corespunzător, pe motive că o campanie electorală ar putea avea loc fără oarecare venituri sau cheltuieli suportate²⁶. De asemenea, organele electorale au interpretat dispozițiile de raportare ca fiind aplicabile doar acelor concurenți electorali, care și-au deschis astfel de conturi.

Chiar și acei concurenți electorali care și-au deschis conturi bancare nu au respectat întotdeauna cerințele legale de prezentare a rapoartelor o dată la două săptămâni.²⁷ Mai mult ca atât, concurenții nu și-au tratat responsabilitățile sale de raportare în mod conștient și conținutul rapoartelor a fost pus la îndoială de mulți participanți electorali. Mecanismele de supraveghere a finanțării campaniei electorale nu sunt suficient de dezvoltate și duc lipsă de precizie și executare.

Mass-media

Principala sursă de informare publică în țară este televiziunea, cu trei posturi TV care emit la nivel național și câteva cu acoperire regională și locală. Presa scrisă are un număr scăzut de cititori și suferă din cauza ascendenței portalurilor on-line de știri. Instituțiile mass-media au acoperit campania electorală atât la nivel național, cât și local. Deși anumite instituții mass-media au fost percepute ca fiind afiliate partidelor politice, varietatea opiniilor disponibile publicului larg, în general, a permis cetățenilor să facă o alegere informată.

Comportamentul surselor mass-media în timpul campaniei electorale a fost reglementat de Codul Electoral și de Regulamentul privind reflectarea campaniei electorale la alegerile locale generale din 5 iunie 2011 în mijloacele de informare în masă din Republica Moldova adoptat de CEC, care obligă mass-media să acopere

²³ Printre altele, MROA a OSCE/BIDDO a fost informată despre hărțuirea fizică a candidatului PDM pentru consiliul local în Sîngera (municipiul Chișinău), potrivit relatărilor unui membru al PLDM; un membru PL al CC din Cimișlia a fost agresat fizic de către un simpatizant al PCRM; și cazul unui membru al PDM din Ialoveni care a fost agresat de 3 membri PCRM.

²⁴ Un candidat independent la funcția de primar al orașului Chișinău a declarat că a fost intimidat de autoritățile naționale și că susținătorii săi au fost descurajați să coopereze cu el. În Strășeni, casa unui candidat al PDM a fost vandalizată și un topor a fost lăsat pe masă. Un alt candidat al PDM la funcția de primar în Stăuceni (municipiul Chișinău) a raportat recepționarea mesajelor amenințătoare.

²⁵ PCRM a raportat că oamenilor din localitatea Vișcăuți (Orhei) le-au fost trimise scrisori false din partea Procuraturii Generale. Scrisorile acuzau candidatul la funcția de primar din partea PCRM de implicare în vânzări ilegale a loturilor de pământ de stat și private. În Ialoveni, un pamflet defăimător la adresa primarului care candida pentru re alegere în funcție, a fost pus în circulație de „Centrul Politico-Analitic și Presă Rurală”. Prospecte cu conținut defăimător la adresa candidaților la funcția de primar au fost distribuite în satul Nimoreni (Ialoveni)

²⁶ Aceste prevederi rezultă din Articolul 38 al Codului Electoral.

²⁷ Șapte concurenți electorali au fost avertizați în mod oficial de către CEC pentru depășirea termenului limită de prezentare a rapoartelor sale.

campania electorală într-un mod corect, echilibrat și echitabil. Sursele mass-media locale au fost obligate să organizeze dezbateri publice, iar cele naționale au avut dreptul de a le organiza. Printre radiodifuzorii cu acoperire națională, doar postul public TV *Moldova 1* a decis să organizeze dezbateri publice, invitând reprezentanți ai partidelor politice și candidați la funcția de primar al orașelor Chișinău, Comrat și Bălți. Toți radiodifuzorii locali și regionali care au acoperit campania electorală au îndeplinit cerința de a organiza dezbateri publice.

Posturile TV monitorizate, de asemenea, au respectat cerințele legale cu privire la publicitatea plătită, alocând nu mai mult de 2 minute pe zi pentru fiecare concurent electoral, o posibilitate care a fost utilizată pe deplin de partidele politice. Adicional, majoritatea radiodifuzorilor au oferit timp de antenă gratuit organelor electorale pentru difuzarea informației educaționale pentru alegători.

Potrivit monitorizării media a MROA OSCE/BIDDO,²⁸ postul public național de televiziune Moldova 1 a oferit o reflectare echilibrată a campaniei electorale în programele sale editoriale,²⁹ oferind acces nu doar celor patru partide parlamentare, ci și altor concurenți electorali, prezentându-i în general într-un ton neutru. Radiodifuzorul național privat *NIT* a dedicat PCRM 67 procente din acoperirea sa, în mare parte având tonalitatea pozitivă sau neutră, pe când partidele de guvernare din AIE au fost reflectate mult mai puțin. Dintre partidele AIE, PL a avut parte de cea mai mare acoperire (5 procente), care a fost în mare parte negativă și a denigrat prezentul primar al municipiului Chișinău. Al treilea post TV național privat Prime TV a dedicat o acoperire extinsă PDM (33 procente), care a fost în mare parte într-un ton pozitiv și neutru și a oferit o acoperire considerabilă guvernului (18 procente), precum și președintelui interimar (9 procente).

Alte trei posturi monitorizate *Jurnal TV*, *Publika TV* și *PRO TV*, au oferit o acoperire mediatică echilibrată celor patru partide politice principale, în același timp oferind acces limitat concurenților extra-parlamentari. Excepție a fost acoperirea primită de un candidat independent la funcția de primar al municipiului Chișinău la *PRO TV* și *Jurnal TV*.

Consiliul Coordonator al Audiovizualului (CCA), care este responsabil de examinarea contestațiilor legate de reflectarea campaniei electorale de către radiodifuzori, a înregistrat o singură plângere în timpul campaniei pre-electorale. Plângerea a fost înaintată de către un candidat la funcția de primar în Comrat împotriva *Eny Ai TV*, un post TV local privat din Găgăuzia, acuzând o reflectare electorală inechitabilă. CCA a emis o avertizare publică postului TV *Eny Ai TV*. În baza rezultatelor monitorizării sale interne, CCA, de asemenea, a sancționat *NIT* pentru reflectarea campaniei electorale în mod inechitabil și încălcări repetate a prevederilor legale.³⁰ În timpul campaniei pre-electorale, CCA, de asemenea, a atras atenția *Jurnal TV* și *Publika TV* asupra obligației lor de a acoperi campania electorală într-o manieră echitabilă, și de a oferi acces nu numai partidelor politice parlamentare.³¹

Contestații și reclamații

CEC și instanțele de judecată au examinat reclamațiile și contestațiile într-o manieră deschisă și transparentă. Sesiunile CEC și ședințele curților au fost deschise publicului și surselor mass-media. În general, CEC a examinat și soluționat majoritatea contestațiilor în termenii legali. Totuși, în 9 cazuri, ea a depășit termenul

²⁸ Monitorizarea mediatică a acoperit perioada 12 mai – 3 iunie 2011. Lista de monitorizare a inclus 6 posturi TV și 5 ziare. Posturile TV: *Moldova 1*, *Prime TV*, *NIT*, *PRO TV*, *Publika TV*, *Jurnal TV*. Ziarele: *Jurnal de Chișinău*, *Timput*, *Moldova Suverană*, *Adevărul și Moldavskie Vedomosti*.

²⁹ Programele editoriale includ noutăți, talk show-uri, dezbateri electorale și programe informaționale cu privire la evenimentele curente.

³⁰ CCA a stabilit că *NIT* a încălcat articolele 7 și 10 ale Codului Audiovizualului și punctul 17 ale prevederilor generale ale Regulamentului privind reflectarea campaniei electorale la alegerile locale generale din 5 iunie 2011 în mijloacele de informare în masă din Republica Moldova. CCA, mai întâi, a emis o avertizare publică, apoi a aplicat amenda maximă posibilă, iar în final i-a interzis postului TV să difuzeze publicitate comercială timp de 5 zile. Sancțiunile au fost impuse pe 18 și 27 mai și pe 3 iunie 2011.

³¹ Acest lucru a fost efectuat prin intermediul unui anunț public în timpul ședinței CCA care a avut loc pe 27 mai 2011.

stabilit. Deciziile CEC și cele ale instanțelor de judecată au fost în general bine argumentate și conforme legislației.

CEC a primit 74 de reclamații și contestații în total, și a examinat 27 din ele în ședințe publice, ceea ce a rezultat în decizii oficiale pentru fiecare contestație. Potrivit CEC, restul contestațiilor primite nu s-au conformat regulilor procedurale sau se aflau în afara competenței sale, și astfel nu au fost examinate. În aceste cazuri, CEC a emis scrisori contestatarilor, informându-i despre procedurile corecte care necesitau a fi urmate. Marea majoritate a contestațiilor depuse la CEC au fost legate de înregistrarea candidaților. În unele cazuri, CEC a anulat deciziile CC privind refuzul înregistrării candidaților, în cazurile în care ea a considerat că motivele de refuz au fost ne semnificative, majorând posibilitățile candidaților de a fi înregistrați.

Începând cu iunie 2010, legea stabilește că deciziile organelor electorale trebuie să fie mai întâi contestate la un organ electoral ierarhic superior înainte ca contestatarul să ajungă în instanța de judecată. În ciuda prevederilor existente, în timpul acestor alegeri a persistat practica depunerii contestațiilor către două organe electorale și/sau instanțe de judecată în același timp și confuzia privind procedurile de contestare. Adicional, MROA OSCE/BIDDO a observat câteva cazuri când CC a examinat contestații care se aflau în afara competenței sale. Într-un astfel de caz, CEC a anulat ulterior decizia CC de nivelul 1 (Parcani), care a examinat o contestație împotriva propriei sale decizii, și a obligat un CC de nivel ierarhic superior să o examineze.³² Lipsa unor cunoștințe clare și uniforme ale procedurilor de examinare a contestațiilor a fost în particular vizibilă în regiuni.

În general, contestațiile au fost depuse în marea lor majoritate de către candidați independenți și partidele politice reprezentate în parlament. Ele au fost în mod predominant legate de înregistrarea candidaților, obstrucționarea campaniei, agitațiile ilegale ale candidaților, utilizarea resurselor administrative și procedura de tragere la sorți pentru determinarea ordinii de înscriere a concurenților electorali în buletinul de vot. În mare parte, concurenții au decis să depună reclamații și contestații organelor electorale fără contestarea lor ulterioară în instanța de judecată.

CEC și CC și-au exercitat dreptul său de a avertiza concurenții și organele electorale de nivel inferior. În cazul contravențiilor sau infracțiunilor legate de procesul electoral, CEC și CC au trimis informații la MAI sau Procuraturii Generale și procuraturilor raionale. MROA cunoaște patru astfel de cereri din partea CEC care au fost transmise Procuraturii Generale și 12 cazuri transmise MAI.

Patruzeci și șase de acțiuni/inacțiuni și decizii ale CEC, inclusiv cu privire la contestații, au fost contestate la Curtea de Apel Chișinău. Adicional, Curtea de Apel Chișinău s-a pronunțat în cazul a cinci contestații împotriva deciziilor judecătorești ca instanță de recurs. Curtea a adoptat 41 de hotărâri, dintre care 25 contestații au fost respinse drept nefondate.

Curtea Supremă de Justiție a examinat 27 de contestații electorale, 20 dintre care au fost depuse de către doi alegători și șapte de către concurenți electorali. Șapte contestații au fost remise Curții de Apel Chișinău pentru reexaminare, iar două contestații au fost admise prin adoptarea unei decizii finale.³³

Participarea femeilor și a minorităților naționale

În general, partidele politice nu se adresează în mod specific aspectelor privind participarea femeilor. Unele partide au informat MROA OSCE/BIDDO că ele au încercat să ajungă la o cotă auto-impusă de 30 procente de femei candidate pentru pozițiile de consilier. În timp ce organele electorale nu au oferit date separate privind numărul de femei candidate participante la alegeri, interlocutorii au estimat că numărul de femei care

³² Decizia CEC nr. 233 (datată 26.05.2011) privind contestația ALG-9/58 din 23 mai 2011 depusă de PDM.

³³ Una din ele oferea unui candidat independent un împrumut fără rată de dobândă din bugetul de stat pentru scopurile campaniei electorale (Decizia Curții Supreme de Justiție, din 31.05.2011, Negru Fiodor contra CEC, Ministerul Finanțelor), iar cealaltă confirmă legalitatea deciziei CEC de a nu permite înregistrarea unui candidat independent la funcția de primar (Decizia Curții Supreme de Justiție, din 31.05.2011, CEC contra Curtea de Apel Chișinău).

candidează pentru funcția de primar a fost de aproximativ 20%. De asemenea, femeile apar foarte rar în primele zece poziții pe listele de candidați a partidelor. Liderii partidelor au remarcat că factorii economici și clișeele sociale prezintă provocări deseori întâlnite de către femeile candidați. Totuși, femeile au fost bine reprezentate în organele electorale de nivel inferior și au participat activ la evenimentele electorale.

Principalele partide politice au raportat prezența în listele sale electorale a membrilor minorităților naționale din diferite grupuri etnice, ceea ce reflectă compoziția diversă a societății moldovenești. În general, reprezentanții grupurilor minoritare nu și-au exprimat careva îngrijorări în legătură cu accesul la procesul electoral, cu excepția anumitor doleanțe generale exprimate de reprezentanții comunității romilor.

Observatori naționali și internaționali

CE prevede observarea procesului electoral de către organizații neguvernamentale internaționale și locale, reprezentanți ai guvernelor străine și reprezentanți ai concurenților electorali. Pentru demonstrarea unei abordări cuprinzătoare, CEC a înregistrat 1,010 observatori naționali din partea a 12 organizații, 146 observatori internaționali, precum și experți din partea a 20 de organizații. Concurenții electorali și-au înregistrat agenții săi pentru a urmări procesul electoral la toate nivelele organelor electorale. Organizația *Promo Lex* a fost cel mai mare grup de observatori naționali, care a desfășurat o observare la nivel național a procesului electoral. Alte organizații ale societății civile s-au concentrat asupra aspectelor specifice a procesului electoral, inclusiv comportamentul instituțiilor mass-media și finanțarea campaniei electorale.

Ziua alegerilor

Procedurile din ziua alegerilor, inclusiv votarea și numărarea, s-au derulat într-o atmosferă calmă și au fost în general desfășurate într-o manieră transparentă și ordonată. Comisiile electorale s-au străduit să urmeze procedurile în vigoare în secțiile de votare vizitate de către observatorii Congresului și ai OSCE/BIDDO, deși au fost remarcate anumite probleme procedurale minore. Un număr de secții de votare nu au fost organizate adecvat³⁴, având încăperi prea mici și un număr insuficient de cabine de vot. Acest fapt, uneori a creat îmbulzeală și potențial pentru compromiterea votului secret. Unele BSV au înlăturat cortinele cabinelor de vot, acțiune posibil legată de dorința de a evita fotografierea de către alegători a buletinelor de vot.³⁵ Observatorii naționali neafiliați și cei din partea partidelor au fost prezenți la toate secțiile de votare vizitate.

În unele localități, un număr mare de alegători au fost adăugați pe listele electorale suplimentare, aceste practici fiind inconsistente. Acest fapt a indicat problemele persistente în procesul de înregistrare a alegătorilor, care includ instrucțiuni neclare cu privire la cerințele de reședință pentru includerea în listele de alegători. Au fost remarcate cazuri izolate de probleme mai serioase, inclusiv când numele unui candidat nu a fost inclus în versiunea în limba rusă a buletinului de vot într-o circumscripție electorală din Taraclia și preocupări legate de cazurile de conflict de interes în legătură cu candidații care acționau în calitate de membri ai BSV.

În timpul totalizării la CC de nivelul 1 și 2, rezultatele proceselor verbale au fost introduse într-un sistem electronic special pentru colectarea rezultatelor. Rata de prezență la vot a fost anunțată în mod regulat de CEC în timpul zilei și apoi publicată pe pagina sa web, deși pare să fi existat o întârziere în publicarea rezultatelor preliminare. Rata de participare la alegeri pe întreg teritoriul Republicii Moldova a fost de 54,39 procente. În momentul scrierii acestui raport, totalizarea voturilor era în curs de desfășurare.

Perioada de tăcere a campaniei electorale în ziua de alegeri a fost respectată de către instituțiile mass-media, cu excepția postului Jurnal TV, care a difuzat două talk-show-uri ce abordau procesul de votare, fapt ce contravine legii.

³⁴ De exemplu: BSV 2, 4, 56, 12, 46 (Orhei), BSV 119, 145, 153, 206, 259, 260, 289 (Chișinău).

³⁵ BSV 59 (Bălți), BSV 153 (Chișinău), BSV 18 (Găgăuzia), BSV 15 (Soroca).

În secțiile de votare organizate înființate pentru alegătorii din Transnistria, ziua de alegeri a început fără careva perturbări aparente.

*Versiunea în limba engleză a acestui comunicat este singura versiune oficială.
O traducere neoficială în limbile de stat și rusă este de asemenea disponibilă.*

INFORMAȚII DESPRE MISIUNE ȘI MULȚUMIRI

În urma unei invitații din partea Comisiei Electorale Centrale a Republicii Moldova și în baza recomandării Misiunii de evaluare a necesităților, OSCE/BIDDO a lansat o Misiune restrânsă de observare a alegerilor (MROA) în Chișinău pe 9 mai. MROA OSCE/BIDDO a avut o echipă de bază formată din 11 experți și 14 observatori pe termen lung amplasați în 7 localități din întreaga țară. MROA a fost condusă de Dl Gerald Mitchell.

În urma unei invitații din partea Comisiei Electorale Centrale a Republicii Moldova, Biroul Congresului a decis să observe alegerile locale generale. O misiune pre-electorală compusă din 3 membri ai Congresului a avut loc în perioada 17-20 mai, și a avut ca scop o evaluare politică inițială a situației. Misiunea de bază a Congresului a fost desfășurată în perioada 1-6 iunie și a inclus 16 reprezentanți locali și regionali din 14 țări. Patru membri ai delegației sunt membri ai Comisiei UE a Regiunilor. Șeful delegației este Dna Britt-Marie Lövgren din Suedia. Dl Hannes Weninger din Austria este Raportorul misiunii de observare din partea Congresului în Moldova.

Instituțiile reprezentate doresc să mulțumească Ministerului Afacerilor Externe, Comisiei Electorale Centrale și altor autorități naționale și locale pentru asistența și cooperarea de care au dat dovadă pe parcursul perioadei de observare a alegerilor. De asemenea, instituțiile doresc să-și exprime aprecierea sa față de Misiunea OSCE în Moldova, Oficiul Consiliului Europei la Chișinău și altor ambasade și organizații internaționale acreditate la Chișinău pentru suportul și cooperarea acestora.

Pentru mai multe informații, vă rugăm să contactați:

- Dl Thomas Rymer, Purtător de Cuvânt adjunct al OSCE/BIDDO, sau Dra Tatyana Bogussevich, Consilier Electoral OSCE/BIDDO, +48 22 520 06 00;
- Dna Renate Zikmund, Șeful Departamentului de Comunicare și Observare a Alegerilor, Consiliul Europei, +33 659 786 455.

Misiunea restrânsă de observare a alegerilor OSCE/BIDDO:

Republica Moldova, mun. Chișinău, MD-2004, str. Ștefan cel Mare 171/1, Centrul de Finanțe și Business, etajul 3, tel.: (+373 22) 84 30 32, 84 30 34; fax: (+373 22) 84 30 38;
e-mail: office@odih.md, pagina web: www.osce.org/odih/elections